

s'adopta millor als matisos dels adjectius catalans i de fet és mot existent en italià i en una altra llengua occidental moderna.

Oliver 'olivera, arbre que fa olives' [1034; 1100 (BABL vi, 32);¹⁰ Lluall, *Arbre Sc.*; 1502, *Voc. catal.*; 1507, Busa-Nebr.; *DTO*. 1647, inclou totes dues formes: «*Olivera* o *oliver*: Olea, oliva»; igualment Lacav. 1696, però Bely. 1805, ja remet d'*oliver* a *olivera*, considerant aquesta com a més normal; igualment *DFA.*]; avui és la forma pròpia de la zona occidental, però no és del tot desconeguda en d'altres parts.¹¹ Notem a més que segons *AlcM*, *oliver* designa 'olivar, camp d'oliveres' a Morella, i 'home que es dedica al comerç i al conreu d'olives' a València (ja en Escrig). *Oliver bord* 'ullastre' (Baix Maestrat, segons Masclans, 1981), *oliver bordis* id., *oliver bordissenc* 'una variant d'ullastre', localitzats a Gandesa (*AlcM*).

Olivera 'arbre que fa olives' [doc. S. XIII (*AIEC* I, 305); doc. de 1340 «--- contra aquelles qui trencaran o tallaran rabaços d'*oliveres* ni altres arbres» (BABL xi, 390); Pere Cerimoniós: «E tota la gent de peu anaven scampats, talan[*t*] vinyes, *oliveres* e altres arbres» (*Cròn.*, cap. 174, ed. Pagès, p. 170); 1472, *JEsteve*; doc. de 1525, *DAG.*; 1575, *TbPu.*: «*oliuera*: olea» (p. 62); *DTO*. 1647, i Lacav. 1696, juntament amb *oliver* (supra); Bely. 1805, Lab. 1839; *DFig.* 1840, Escrig 1851]; avui és la forma del cat. central, i del NE. del País Val., sud del Maestrat (veg. n. 11) i de les Balears i es diu també a Formentera (1963, *J. C.*); *olivera borda* 'ullastre' [ja en Lacav. 1696; *DFA.*]; veg. també n. 4. En algunes parts de la costa valenciana *olivera* designa 'una mena de coral', 'una espècie d'alga'; JCoromines el té registrat al Perelló, al sud de la Capital, i a més a Dénia i Moraira, i també a Deià (Mall.), 1963. *Oliveral* 'lloc plantat d'oliveres', *oliverar*, *oliverada* id., veg. supra.

Olivereta, nom de diverses plantes, com *Ligustrum vulgare* (dit també *olivella*, veg. supra), *Daphne Mezereum* (*BDC* xvii, 36) i altres, veg. Masclans, 1981, s. v., i *AlcM*. *Oliveró* 'el plançó tendre d'olivera' (*BDC* x, 120; *DAG.*). *Olivet* 'oliverar' (veg. supra). *Oliveta*, dim. d'oliva; 'baia en forma d'oliva, de llozer o d'altre arbre salvatge' [S. XIV: «per a caull o mula envornada fes tal beuratge: pren comins --- regalísia, *olivetes de lor* --- sia tot molt» (text de farmacologia, *AORBB* III, 1930, 267); 1472, *JEsteve*; 1575, *TbPu.*, p. 61]. *Oliveta* s'ha aplicat a més, en temps passat, a una mena de tela: «*oliveta* de Camprodon», a. 1410 (*DAG.*); «una cota d'*oliveta* oldana», a. 1410 (*AlcM*). *Olivó* 'fruit de l'ullastre' [en text del S. XIV, *AlcM*; *DFig.* 1840, en text bal. de 1874 (*DAG.*); segons Arx. Lluís Salvador es venia a Alaïor (Men.) per a menjar-lo (II, 349); *BDC* x, 120; *DFA.*; és usual segons *AlcM* al Maestrat i Mall. i Men.]; 'oliva petita que no arriba a madurar' [*BDC* x, 120; localitzat per *AlcM* a Calaceit i Mall.]; segons aquest darrer diccionari es diu a Mancor de l'oliva que fa l'*olivoner*, que per la seva banda, és 'una varietat d'olivera que fa olives rodones i més petites que les normals' (*AlcM*).

Olivarda, planta de l'espècie *Inula viscosa*: Ibn Wā-

fid, *Medic. Part.* (ms. S. XIV), pp. 70-71, enumera les virtuts d'aquesta herba medicinal; l'usen també altres textos de medicina popular antics: «e ajustat-hi suc de politarie (llegiu -ica-), ço és *oliuarda*» (*Tresor de pobres*), «prin de les *olivardes* e del lor ---» (*Flos de med.*, *AlcM*); el duen el *DTO*. (1647) i Lacav. 1696, Cavanilles II, 337, Lab. 1840;¹² l'usa Coromines: «pels marges i els erms --- aqueixa planta enganxosa que fa flors d'un groc d'or vell és l'*Polivarda*, també en diuen *matavinyes*» (*Llibre de Sant Pol*, 1927, 6, inèdit), «La Viuda Fajol --- en els braços del seu gendre, com l'*olivarda* ronseguera que mata la vinya jove si pot i encara a la tardor esclata gelosa en margarides grogues» (*Pigmalió*, cap. 15, p. 211); i en la variant *volivarda* el blanenc JRuyra: «sa muntanya, s'és enxorquida en tanta manera que --- no s'hi han pogut arrelar més que tomanyins i *volivardes*» (*Pinya de Rosa*, 1920, I, 51); forma que corre ultra a Blanes —segons ens informa el Dr. S. Tió de Sant Pol— en aquest darrer poble i en els veïns de Sant Cebrià i Sant Iscle. Existeixen també les variants com *olivarda*,¹³ i *julivarda*, bastant estesa a la zona occidental i al País Val.,¹⁴ forma que mostra una contaminació amb *julivert* (cf. *guliverda* d'alguns llocs valencians, n. 14); a Tarrag. i al Priorat s'usa *botija olivarda* (Masclans, 1981, p. 177b). Són derivats d'*olivarda*: *olivardó*, planta *Inula graveolens* (segons Masclans, 1981, p. 177b, recollit per O. de Bolós a Menorca i anteriorment per Rodr. Femenias, *Fldrula de Men.*, 1904), dit *olivardeta* a Mall. (*AlcM*).

La relació d'*olivarda* amb *oliva* presenta pocs dubtes, però la composició del mot no és ben clara. *Olivarda* es dona en castellà també, explicat com a manlleu del mot català (*DECH* IV, 280b47); apareix també en els botànics hispano-musulmans com a mot mossàrab: *libârda* en l'anònim sevillà de c. 1100 i en Abenbeclarix (en un dels mss. es pot llegir com '*alibârda* o '*ulibârda* (*DECH* IV, 280b44ss.). Evidentment hem d'identificar com el mateix mot les següents formes que inclou Mistral (*TdF* I, 70b): *alibardo*, *dimbardo*, *limbardo* f. «inule pierce-pierre, *inula Crithmoides* (Lin.), *limbarde tricuspis* (Cass.), plante». Mistral no hi posa cap indicació més i no hi ha manera de dir on deuriem ser usades aquestes formes. Rolland (*Flore Pop.* VII, 95-96) cita aquestes formes simplement com a provençals sense res més, però hi afegeix, a més, el testimoniatge de *limbarda* a Montpeller el 1762 (citant a través d'A. Gouan, *Hortus regius monspeliensis*). No hi ha presència d'aquest mot en les fonts antigues occitanes.

El *DECH* (IV, 280b48ss.) explica *olivarda* com un derivat d'*oliva*, però fent constar que no pel fet d'una semblança entre les fulles d'aquesta planta amb les de l'olivera, segons sostenia Simonet, s. v., sinó perquè un cecidi globulós que creix sovint en aquesta planta té la forma d'una falsa oliva.¹⁵ *AlcM* analitza *olivarda* com *oliva* i el sufix -ard «indicador d'aproximació qualitativa (de color, de forma etc.)»: això sí que hauria estat una bona explicació si no fos pel fet que l'esmentat sufix, de to despectiu o pejoratiu, si bé ben